

3.3 Daňová podpora VaV v mezinárodním srovnání

3.3.1 Úvod

Daňová podpora výzkumu a vývoje (Government Tax Support for R&D) má v inovačních politikách zemí EU a OECD stále významnější roli. O nárůstu významu této podpory svědčí i skutečnost, že podíl této nepřímé veřejné podpory na celkové veřejné podpoře výzkumu a vývoji (VaV) prováděného v podnicích v zemích OECD vzrostl z přibližně 30 % v roce 2000 na téměř 60 % v roce 2023. V tomto období se počet zemí v EU, které poskytovaly firmám daňovou podporu pro jejich VaV zdvojnásobil na 22 v roce 2022. O další dva roky později mohly využít některou z forem **daňového zvýhodnění výdajů na VaV** podniky již ve všech zemích EU kromě Lucemburska, Lotyšska a Bulharska. Z 38 zemí **OECD** nemohly v roce 2024 daňovou podporu VaV, kromě výše zmíněného Lucemburska a Lotyšska, využívat pouze podniky v Kostarice a Izraeli. Ve Švýcarsku je dostupná od roku 2023, ale pouze na regionální úrovni.

Některé státy zavedly daňovou podporu VaV až v posledních letech či v posledních letech došlo k jejímu významnému rozšíření. Jednalo se například o Polsko (2016, rozšíření 2022), Německo (2020, rozšíření 2022 a 2024), Finsko (2023), Estonsko (2024) a Maltu (2024). Za tyto státy, z důvodu postupného náběhu daňové podpory, **nemusí být** k dispozici zatím plně mezinárodně srovnatelné údaje.

Zatímco v Česku je v rámci nepřímé veřejné podpory VaV využíván pouze daňový odpočet uznatelných výdajů na VaV od základu daně z příjmu (podrobněji kapitola 2.1), v řadě jiných zemí je tato podpora poskytována součinností **více daňových nástrojů**. Podrobněji jsou **různé formy daňové podpory VaV** rozebrány v následující kapitole 3.3.2 a dále **na stránkách OECD** zde: <https://stip.oecd.org/innotax/>

Pro **mezinárodní srovnání** se údaje o daňové podpoře VaV – ukazatel **GTARD** z anglického **Government Tax Relief for R&D Expenditures** – přepočítávají buď pomocí:

- **směnného kurzu** vůči euru nebo dolaru,
- **parity kupní síly (PPP – Purchasing Power Parity)**, která vyjadřuje takový kurz mezi dvěma měnami, při němž si je možné v obou zemích koupit stejné množství zboží.

Kromě absolutního vyjádření se výše daňové podpory (GTARD) nejčastěji **porovnává k**:

- **hrubému domácímu produktu (HDP)**,
- **státním rozpočtovým výdajům na VaV** (ukazatel GBARD),
- **celkovým výdajům na VaV v podnikatelském sektoru** (ukazatel BERD) a
- **přímé finanční podpoře (dotacím), kterou podniky na VaV získaly z veřejných domácích zdrojů**.

Český statistický úřad v **tabulkové příloze** zpracoval za mezinárodní srovnání i údaje o této podpoře v přepočtu na: i) **1 obyvatele** dané země a ii) **1 pracovníka ve VaV v podnikatelském sektoru** dané země.

V rámci mezinárodního srovnání, na rozdíl od údajů za Česko, **nejsou k dispozici** vůbec či pouze v omezené míře následující ukazatele:

- počet podniků, které v daném roce využily daňovou podporu na své výzkumné a vývojové aktivity,
- údaje o daňové podpoře VaV v třídění podle velikosti, odvětví a vlastnictví firem.

Údaje v této kapitole pocházejí z databáze OECD: **R&D tax incentives database**, která je k dispozici pod následujícím odkazem: <https://oe.cd/rntax>. Pro většinu států jsou zde nejnovější údaje za rok 2023.

Kromě nepřímé veřejné podpory VaV v podnicích, všechny státy EU a OECD poskytují firmám v menší či větší míře i **přímou domácí veřejnou podporu VaV** prostřednictvím dotací na tuto činnost. Podniky v zemích EU, ale i v Norsku nebo ve Švýcarsku pak mohou získat i **veřejné dotace na VaV ze zdrojů EU**, a to nejčastěji z Evropských strukturálních a investičních fondů a programu Horizont Evropa. Tyto údaje zpracované ČSÚ z dat dostupných v OECD a v Eurostatu najdete v **tabulkové příloze této publikace**.

3.3.2 Daňové nástroje a pobídky na podporu výzkumu a vývoje v podnicích

Nepřímá veřejná podpora VaV prostřednictvím daňových pobídek může mít řadu podob. Nejčastěji je uplatňováno daňové zvýhodnění v rámci **daně z příjmu právnických osob**, které umožňuje firmám snížit si daňovou povinnost pomocí daňových slev či odpočtů na své výdaje na VaV.

Tato podpora – **Expenditure-based Tax Incentives for Business R&D** – se primárně liší podle toho, zda jsou tyto výdaje na VaV (resp. stanovené procento z nich) odečteny přímo od splatné daně ve formě **daňového kreditu/slevy (tax credit)** nebo jsou odečteny od základu daně z příjmu před výpočtem daně ze zisku ve formě **daňových odpočtů (tax allowance)**.

- **Daňová sleva na VaV (R&D Tax Credit).** Tento způsob mohou využívat například podniky v Belgii, Itálii, Japonsku, Koreji, Francii, Portugalsku, Rakousku, Maďarsku, Německu, USA nebo velké podniky ve Velké Británii. **Výše** této daňové slevy se liší především ve stanovené **sazbě daňového kreditu**, tj. v míře této podpory dané procentem z uplatnitelných výdajů na VaV, která může být použita pro tento typ daňové podpory a stanovené **maximální částce**, na kterou lze uplatnit tyto výdaje. Tuto slevu si podniky mohou odečíst od splatné daně, v případě ztráty ji u většiny zemí dostanou zpět na svůj daňový účet.

***Poznámka:** Například v případě Rakouska byla tato daňová podpora na VaV zavedena v roce 2002 ve výši 3 % z uznatelných výdajů a postupně se tato sazba daňového kreditu navyšovala až na 14 % v roce 2018. V Německu, kde byl daňový kredit na VaV zaveden od roku 2020 (resp. 2022), podniky mohou tímto způsobem získat od státu 25 % z uznatelných výdajů na VaV (od roku 2024 v případě malých a středních firem to je až 75 %), ale do maximální výše 500 000 EUR. V Portugalsku je toto procento rovno 32,5 % a ve Francii bez ohledu na velikost firmy dokonce 35 %. Jde o státy s nejvyšší mírou daňové podpory (viz graf č. 26). V Maďarsku se sazba daňové podpory pohybuje v závislosti na velikosti a sídla firmy. Maximálně však může tato sleva dosáhnout 80 % ze stanovené daně z příjmu.*

- **Daňový odpočet na VaV (R&D Tax Allowance).** Tento způsob umožňuje firmám odečíst si běžné (neinvestiční) výdaje na VaV od základu daně z příjmu dvakrát, poprvé v podobě daňově uznatelných nákladů a podruhé ve formě **daňového odpočtu na VaV (R&D Tax Deduction)**. Tento systém se používá například v Česku, Polsku, Portugalsku, na Slovensku či ve Velké Británii pro malé a střední podniky. Velikost této podpory závisí především **na sazbě daně z příjmu právnických osob** v jednotlivých zemích a na **maximální částce**, kterou lze uplatnit na tyto výdaje.

***Poznámka:** V případě Česka daňová sazba pro právnické osoby v roce 2024 činila 21 %. V tomto roce tak firmy působící na našem území mohly prostřednictvím daňových odpočtů na VaV na dani z příjmu ušetřit dodatečných 21 Kč z každých 100 Kč vynaložených na VaV, resp. 23 Kč v případě každých 100 Kč, které převýšily výdaje vynaložené na VaV ve stejně dlouhém předcházejícím období. V Polsku činila v roce 2024 daň z příjmu právnických osob 19 % (existují zde určité výjimky), ale podniky si zde v rámci daňových odpočtů na VaV od základu daně z příjmu mohly v případě mzdových nákladů odečíst až 200 %, tj. mohly ušetřit v rámci těchto nákladů dvojnásobnou částku ve srovnání s podniky v Česku. I proto je Polsko třetí zemí s nejvyšší mírou daňové podpory ze zemí EU a OECD (graf č. 26).*

Mezi **další formy daňové podpory VaV** patří:

- **Zrychlené daňové odpisy** na kapitálové výdaje na VaV, které mohou využít například firmy v Dánsku, ve Francii, v Kanadě, v Polsku či v USA.
- **Snížené odvody sociálního pojištění** za zaměstnance provádějící ve firmách VaV, které mohou využít například podniky ve Francii, v Maďarsku nebo v Nizozemsku. Tyto pobídky, i když jsou omezeny na daň z mezd a sociální zabezpečení za příslušné daňové období, pokud neplatí jiné omezení, jsou v zásadě splatné jak v případě zisku, tak v případě ztráty.
- **Ostatní daňové pobídky** zahrnují například sníženou DPH na vybrané produkty VaV, plné či částečné osvobození od místních poplatků, daně z nemovitosti či pozemku v souvislosti s investicemi do VaV nebo tzv. Patent Box, který garantuje nižší zdanění příjmů z prodeje zisku z patentů atd.

3.3.3 Nastavení daňové podpory výzkumu a vývoje v podnicích

I když je základní princip daňového zvýhodnění pro firmy provádějící výzkumnou a vývojovou činnost v sledovaných zemích obdobný – možnost snížit si daňovou povinnost navíc o uznatelné výdaje na VaV – mezi zeměmi existují kromě odlišné formy této podpory (viz výše), poměrně velké rozdíly i v tom, jak konkrétně je tato **podpora VaV nastavena (Design of R&D Tax Incentives)**.

Jednotlivé státy mohou například v rámci této podpory odlišně **definovat a vymezovat** činnosti, oblasti a druhy výdajů způsobilé pro daňového zvýhodnění. Rada zemí v rámci daňových pobídek stanovuje jistá **omezení** či naopak **zvýhodnění** pro vybrané typy subjektů nebo činností. Daňová podpora VaV je také závislá na tom, jak **štědře je nastavena**, tj. například jak velké procento z uznatelných výdajů na VaV si firmy mohou odečíst od základu daně z příjmu a jak mohou firmy tyto daňové pobídky využít **v případě ztráty**.

Kategorie, činnosti a oblasti výzkumu a vývoje způsobilé pro daňové pobídky

Základní definice a vymezení VaV pro účely daňové podpory se ve většině zemí zásadně neliší od definice této činnosti uvedené ve **Frascati manuálu** z roku 2015, který obsahuje doporučení pro sběr, zpracování a publikování údajů v této oblasti. Výzkum a vývoj je zde v kapitole č. 2 definován jako systematická tvůrčí práce konaná za účelem rozšíření stávajícího poznání, včetně poznání člověka, kultury a společnosti, získání nových znalostí nebo jejich využití v praxi, a to metodami, které umožňují potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků. Základním pravidlem pro určení VaV činností by měla být přítomnost prvku **novosti**, kreativity, nejistoty, systematickosti a reprodukovatelnosti ve VaV. Podrobněji zde: www.oecd.org/sti/frascaticmanual

I když většina zemí vychází z výše uvedené definice VaV ve Frascati manuálu, zahrnuté **kategorie a oblasti VaV** pro daňové pobídky mohou být definovány dvěma přístupy:

- **užší vymezení** – řada zemí mezi podporované oblasti v rámci této daňové podpory nezařazuje například VaV v oblasti **sociálních a humanitních věd** (např. Japonsko, Spojené státy nebo Velká Británie) a některé země z této podpory vylučují **základní výzkum** (Norsko a Rumunsko),
- **širší vymezení** – řada zemí (např. Belgie, Francie, Maďarsko nebo Polsko), naopak v rámci těchto daňových pobídek podporuje i **vědecké, technické a inovační činnosti**, které jdou nad rámec kritérií pro VaV uvedených ve Frascati manuálu. Jde například o rutinní vývoj softwaru, design apod. činnosti, které jsou nedílnou součástí inovací v podporovaných prioritních oblastech (např. životní prostředí a digitalizace).

Daňová podpora se ve většině zemí **nevztahuje** na projekty VaV, na které podniky získaly již přímou dotaci ze státního rozpočtu nebo ze zdrojů EU.

Uznatelné výdaje na výzkum a vývoj pro daňové pobídky

Jednotlivé státy se liší i z hlediska **druhu výdajů**, které firmy mohou zahrnout mezi způsobilé náklady na VaV pro účely daňové podpory této činnosti. Jde například o náklady na nemotné výsledky výzkumu a vývoje, licenční poplatky na patenty a ostatní produkty průmyslového vlastnictví, nákup služeb VaV nebo na výdaje na VaV prováděný v zahraničí apod.

Daňové pobídky ve formě slev či odpočtů se mohou vztahovat **z hlediska uznatelných výdajů** na:

- **všechny výdaje (volume-based)** vynaložené daňovým subjektem v průběhu sledovaného období na VaV, a to v souladu s uznatelnými náklady a v rámci stanoveného procenta (sazby daňové podpory).
- **inkrementální výdaje (incremental-based)**, tj. na zvýšené (přírůstkové) výdaje na VaV oproti časově a věcně stanovenému výchozímu základu, a to často s vyšší sazbou (procentem) daňové podpory. Tato daňová podpora motivující podniky k vyšším výdajům na VaV se samostatně využívá jen v několika málo zemích (například ve Spojených státech).
- jak na všechny výdaje (volume-based), tak i ty přírůstkové (incremental-based). V tomto případě hovoříme o tzv. **hybridním způsobu**. Tato možnost je využívána například i v Česku (podrobněji viz)³⁰ a dále třeba v Portugalsku, Japonsku či Koreji.

³⁰ Za účelem toho, aby podniky zvyšovaly svoje výdaje na provádění činnosti VaV, zavedl v roce 2014 stát diferenciovanou sazbu. V prvním roce si subjekt může v rámci odpočtu uplatnit 100 % uznatelných nákladů. Pokud na činnost VaV subjekt vynaložil více prostředků než v předešlém zdaňovacím období, může si u těchto zvýšených nákladů uplatnit sazbu 110 %.

Přístup k firmám s nedostatečnou daňovou povinností a zacházení s nevyužitými nároky na VaV

V posledních letech roste počet zemí, kde daňovou podporu VaV mohou využít i firmy, které nevytváří zisk, na něž by mohly odpočty uplatnit, a to prostřednictvím:

- **refundace**, která umožňuje ztrátovým firmám – všem nebo alespoň těm menším – získat hodnotu vypočtené daňové slevy (kreditu) přímo na svůj daňový účet. Tuto možnost mají například firmy v Dánsku, Francii, Rakousku, Německu či Norsku.
- **přenášení v čase**, které umožňuje nevyužité nároky na daňové odpočty na VaV převést v plné nebo částečné výši k pozdějšímu uplatnění. Tuto možnost umožňuje většina zemí. *Například v Česku mohou firmy v případě daňové ztráty nebo nízkého daňového základu celý odpočet na VaV nebo jeho část přenést až do dalších 3 let, od roku 2026 pak do dalších 5 let. V Maďarsku je to umožněno do dalších 5 daňových období, v Portugalsku 8 a v Belgii neomezeně. Zpětné uplatnění v Česku umožněno není.*

Stropy pro uznatelné výdaje na VaV

V rámci daňového zvýhodnění využívají státy **minimální** (spíše výjimečně) a **maximální částky** pro uplatnitelné výdaje na VaV. Tyto hranice jsou nejčastěji definovány v absolutních částkách, ale může jít i o různá procenta. Například ve Finsku je **dolní hranice** stanovena na 10 000 EUR. Více než polovina zemí OECD využívá nějakou formu **horní hranice** pro uznatelné výdaje na VaV v rámci daňové podpory této činnosti. Například v Německu to je 500 000 EUR. Jiné země (např. Francie, Kanada nebo Nizozemsko) nabízí nad určitou hranicí sníženou míru odpočtů (vyšší míra je jen pro prvních X Kč, pak je uplatňována nižší sazba). V případě inkrementálních daňových pobídek pro VaV se daňové pobídky vztahují pouze na dodatečnou částku výdajů na VaV nad určitou základní částku.

Sazby daňové podpory na výdaje na výzkum a vývoj

Úroveň daňové podpory VaV se mezi jednotlivými státy výrazně liší i podle **stanovené sazby** této daňové podpory vyjádřené procentem z uplatnitelných výdajů na VaV, které si mohou přímo odečíst od splatné daně nebo o který si mohou snížit základ k dani z příjmu. Tato sazba může být stanovena **pevně (fix rate)** nebo **variabilně (incremental rate)**, a to např. v závislosti od přírůstku výdajů na VaV nebo typu prováděné činnosti.

Příklady rozdílů těchto sazeb jsou uvedeny na začátku této kapitoly v rámci poznámek k jednotlivým formám daňového zvýhodnění této činnosti v rámci daně z příjmu právnických osob. Například v Portugalsku a ve Francii tato sazba v rámci daňové slevy na VaV (R&D Tax Credit) činila 32,5 %, resp. 35 % v případě Francie v porovnání se 14 % v případě Rakouska nebo 10 % v Itálii. V Maďarsku se sazba daňové podpory pohybuje v závislosti na velikosti a sídle firmy. V čase se tyto sazby daňové podpory VaV často mění, což lze vidět i v ukazateli o míře daňové podpory VaV v jednotlivých zemích – podrobněji viz graf č. 26.

Typy preferenčních sazeb daňové podpory na výdaje na výzkum a vývoj

Řada zemí pak v rámci daňové podpory VaV uplatňuje zvýhodněné daňové pobídky prostřednictvím **preferenčních sazeb** pro vybrané typy podniků. V roce 2024 například deset zemí OECD (např. Německo nebo Velká Británie) nabízelo zvýhodněné sazby slevy na dani nebo odpočtů pro **malé a střední podniky (SME)**. Jiné státy prostřednictvím preferenčních sazeb zvýhodňují začínající firmy nebo firmy působící v znevýhodněných regionech.

Zvýhodněné sazby mohou být uplatněny i na **vybrané činnosti** (např. spolupráce podniků a vysokých škol ve VaV) nebo v **preferovaných oblastech** jako je VaV v oblasti digitalizace nebo životního prostředí.

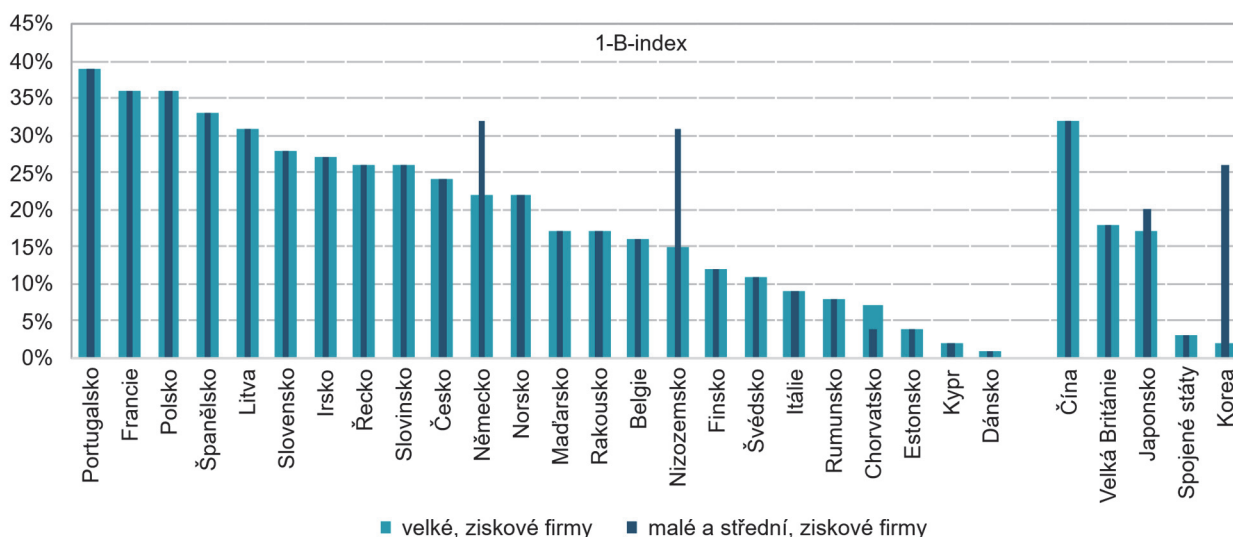
Poznámka: V Česku (stav pro rok 2024), na rozdíl od většiny jiných zemí, je míra daňových odpočtů na VaV stejná pro všechny subjekty, a to bez ohledu na jejich velikost, stáří či objem investic do VaV. Neexistuje zde ani žádná minimální nebo maximální hranice pro uznatelné výdaje na VaV, které si lze odečíst v rámci této podpory od základu daně z příjmu a ani žádná preferovaná činnost či oblast.

Upozornění: Při interpretaci a hodnocení mezinárodních srovnání je nezbytné zohlednit faktory, které mohou ovlivnit publikovaná data. Mezi tyto faktory patří výše uvedené rozdílné formy, zaměření a rozsah nepřímé veřejné podpory VaV v podnicích v jednotlivých zemích.

Míra daňové podpory VaV v jednotlivých zemích

OECD každoročně zveřejňuje syntetický ukazatel o **míře daňové podpory VaV**. V souvislosti s daňovými pobídkami na VaV se pro výpočet výše uvedené míry daňové podpory VaV (**Implied Tax Subsidy Rates on R&D Expenditures**) používá "1 minus B-index". Samotný B-index představuje příjem před zdaněním, který společnost potřebuje, aby se vyrovnala s konkrétními výdaji na VaV, včetně daňových výhod. Odečtením B-indexu od 1 se pak získá procento výdajů na VaV, které je účinně podpořeno prostřednictvím daně daňové podpory VaV.

Graf 26: Míra daňové podpory VaV – Implied Tax Subsidy Rates on R&D Expenditures, 2024
(1 minus B-Index)

Zdroj: OECD

S ohledem na různé formy nepřímé podpory, které státy využívají, dochází k rozdílu v tzv. míře daňové podpory výdajů na VaV, která reflektuje pomyslnou výši dotace (před zdaněním) na jednu dodatečnou jednotku výdajů na VaV. Z mezinárodního srovnání mezi vybranými státy vyplývá, že v roce 2024 nejvyšší míra této daňové podpory byla v Portugalsku (39 %), Francii (36 %) a Polsku (36 %). Česko patří s 24 % ke státům, které mají středně vysokou míru této podpory (viz graf č. 26).

Uváděné sazby daňových subvencí na VaV rozlišují mezi firmami různé velikosti (malé a střední firmy – SMEs, velké firmy) a ziskovosti (ziskové, ztrátové), přičemž zohledňují rozdíly mezi jednotlivými zeměmi v dostupnosti preferenčních ustanovení pro SMEs (např. zvýšené sazby daňových kreditů/odpočtů) a zacházení s nadměrnými nároky v případě nedostatečné daňové povinnosti (např. refundace nebo pravidla pro přenesení ztrát pro ztrátové firmy). Podrobnější informace k tomuto ukazateli jsou uvedeny pod následujícím odkazem: <https://stip.oecd.org/innotax/indicators-and-analysis>

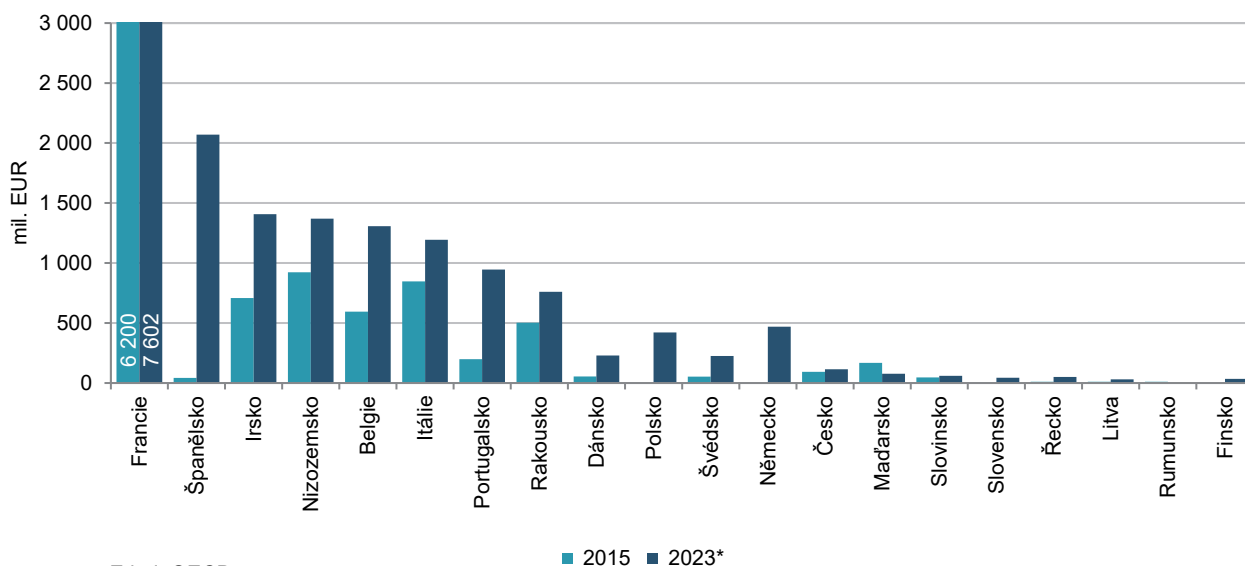
Účinnost daňové podpory výzkumu a vývoje

Kromě níže uvedených ukazatelů o daňové podpoře VaV (GTARD), OECD ve spolupráci s členskými státy v rámci projektu **microBeRD** odhaduje dopady přímé a nepřímé veřejné podpory VaV na dodatečné investice firem do této činnosti. Studie OECD z toho projektu ukazují, že daňové odpočty na výzkum a vývoj stimulují výdaje firem na tuto činnost. Účinnost daňových odpočtů se ovšem výrazně liší mezi různými typy firem. Více zde: <https://www.oecd.org/en/about/projects/microberd.html>

3.3.4 Vyšší nepřímé veřejné daňové podpory VaV v podnikatelském sektoru (GTARD)

Z členských zemí EU získávají nejvyšší absolutní částku daňové podpory VaV dlouhodobě podniky ve Francii. V roce 2023 díky této nepřímé veřejné podpoře ušetřily 7,6 mld. EUR. Francie se tak podílela téměř z poloviny na celkové daňové podpoře VaV v zemích EU, která v roce 2023 dosáhla 14,2 mld. EUR (odhad na základě předběžných dat). S výrazným odstupem pak následovalo Španělsko s 2,1 mld. EUR, Irsko a Nizozemsko (shodně 1,4 mld. EUR), Belgie (1,3 mld. EUR), Itálie s 1,2 mld. EUR a Portugalsko s necelou 1 mld. EUR. Jde o částky, které za rok 2023 ušetřily firmy v těchto zemích díky daňovému zvýhodnění VaV činnosti a na druhou stranu o tuto částku byly nižší daňové příjmy těchto států.

Graf 27: Nepřímá veřejná daňová podpora VaV v podnicích – ukazatel GTARD (mil. EUR, běžné ceny)

Zdroj: OECD

* Nebo poslední dostupný rok

Postavení České republiky odpovídá velikosti její ekonomiky, celkovému objemu podnikových výdajů na výzkum a vývoj (VaV) a skutečnosti, že podniky v Česku ve srovnání s jinými státy častěji a ve vyšší míře využívají přímou podporu VaV ze státního rozpočtu či z prostředků Evropské unie (viz kapitola 3.2). V roce 2023 činila hodnota daňové podpory VaV v České republice při přepočtu pomocí směnného kurzu 114 mil. EUR. Z členských států, které vstoupily do EU v roce 2004, dosáhlo vyšší hodnoty pouze Polsko (421 mil. EUR).

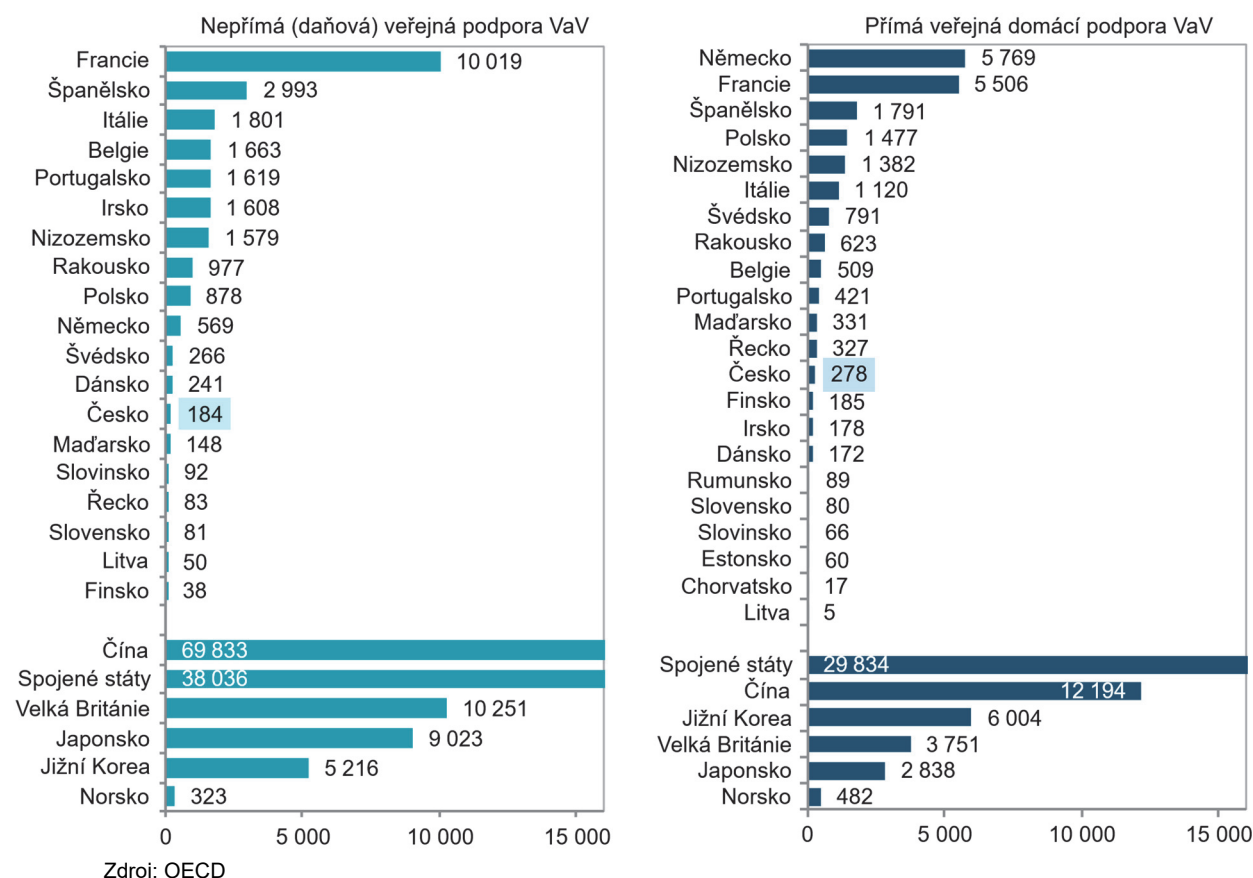
Ve srovnání se sousedním Rakouskem nebo s podobně lidnatými státy, jako jsou Portugalsko či Belgie, se však jedná o výrazně nižší objem podpory. Například v roce 2022 byla absolutní výše daňové podpory VaV v Rakousku 6,6násobkem a v Portugalsku dokonce 8,3násobkem hodnoty dosažené v České republice. Rakouské podniky tak díky této formě nepřímé veřejné podpory ušetřily v roce 2022 přibližně 760 mil. EUR, zatímco v České republice šlo o zmíněných 114 mil. EUR (rok 2023).

Vyšší částku, než ve Francii prostřednictvím této nepřímé veřejné domácí podpory VaV získaly (ušetřily) firmy ve Velké Británii (8,7 mld. EUR v roce 2023) a z mimoevropských zemí například firmy ve Spojených státech (40,5 mld. EUR v roce 2022) a v Číně, kde to bylo dokonce 43,2 mld. EUR (v roce 2022).

Jak lze dále vidět v grafu č. 27 mezi roky 2015 a 2023, s jedinou výjimkou Maďarska, vzrostla tato daňová podpora VaV ve všech zemích EU, kde byla zavedena. Výrazný byl tento nárůst především v zemích jako Španělsko, Portugalsko, Dánsko nebo Slovensko, kde došlo v tomto období k výraznému rozšíření či zatraktivnění těchto daňových pobídek pro firmy. V Německu mohly čerpat daňovou podporu VaV firmy ve větší míře až od roku 2022 a v Polsku od roku 2018. Podle údajů za rok 2023, došlo právě v těchto dvou zemích EU meziročně k jejímu nejvýraznějšímu růstu.

Pro mezinárodní porovnání je vhodnější použít přepočtení do parity kupní síly (PPS), která umožňuje podstatně přesnější srovnání skutečné ekonomické úrovně, struktury a výkonnosti států než běžně používaný směnný kurz. Při přepočtu pomocí parity kupní síly, vůbec nejvyšší částku celkové daňové podpory VaV v podnikatelském sektoru (ukazatel GTARD) vykázala Čína (69,8 mld. USD v PPS v roce 2022) následovaná Spojenými státy s částkou 38,0 mld. USD v PPS (v roce 2022), což je o 13 mld. USD v PPS více než získaly pomocí daňové podpory VaV v roce 2022 podniky v souhrnu za všechny státy EU. Z ostatních zemí OECD překročila hranici 10 miliard USD v paritě kupní síly pouze Velká Británie (10,3 mld. USD v PPS v roce 2023) a Francie (10,0 mld. USD v PPS v roce 2023). Podniky v Japonsku získaly v roce 2023 daňovou podporu VaV ve výši rovných 9 mld. USD v PPS a v Jižní Koreji 5,2 mld. USD v paritě kupní síly.

Graf 28: Nepřímá (daňová) a přímá domácí veřejná podpora VaV v podnicích v roce 2023* (mil. USD v paritě kupní síly)

* Nebo poslední dostupný rok

Výše uvedený graf č. 28 a níže uvedený graf č. 29 poskytují i zajímavé srovnání daňové podpory s přímými dotacemi, které podniky na výzkum a vývoj získaly z veřejných domácích zdrojů. Ve více než polovině zemí EU, kde mohly firmy za rok 2023 využít nepřímou veřejnou podporu prostřednictvím daňového zvýhodnění pro prováděnou výzkumnou a vývojovou činnost, a to nejčastěji v rámci daně z příjmu ve formě uznatelných daňových odpočtů či slev na jejich běžné výdaje na VaV (Expenditure-based Tax Incentives for Business R&D), ušetřily podniky díky této podpoře více finančních prostředků, než získaly prostřednictvím přímých dotací na VaV z domácích veřejných zdrojů. Např. ve Francii byla v roce 2023 daňová podpora (10 mld. USD v PPP) v porovnání s přímou veřejnou domácí podporou (5,5 mld. USD v PPP) výzkumu a vývoje prováděného v podnikatelském sektoru téměř dvojnásobná. Obdobné konstatování platí například i o Dánsku a Španělsku. Daňová podpora VaV je výrazně významnější než přímá veřejná domácí i v případě Itálie, Rakouska nebo Slovinska. Ze zemí EU to bylo Irsko a Portugalsko, kde byla daňová podpora ve srovnání s přímou domácí podporou výzkumné a vývojové činnosti v podnikatelském sektoru nejvyšší. V roce 2023 byla v Irsku 9krát vyšší a v Portugalsku 5krát vyšší, v Belgii na třetím místě pak 3krát vyšší.

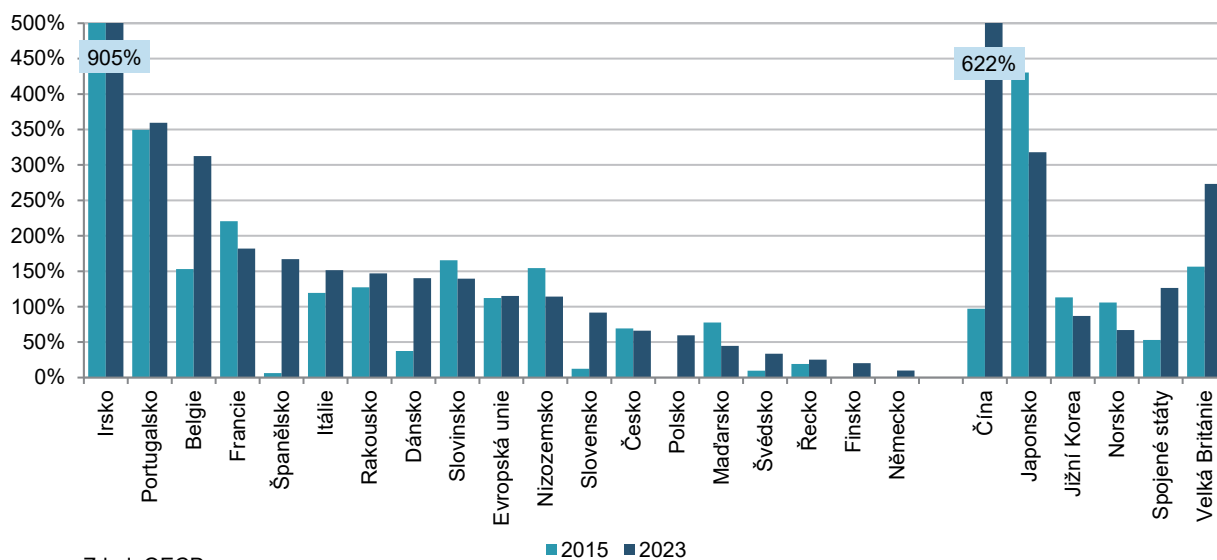

Ve Spojených státech získaly podniky v roce 2022 přímou veřejnou domácí podporu VaV ve výši 29,8 mld. USD v paritě kupní síly, což byla nejvyšší částka ze všech zemí OECD. Formou slevy na dani pak podniky získaly dodatečných 38 mld. USD v PPP. Podniky v členských zemích EU získaly v roce 2023 prostřednictvím přímé veřejné domácí podpory na výzkum a vývoj 16,0 mld. EUR (odhad na základě předběžných dat), což se při přepočtu pomocí parity kupní síly rovnalo 21 mld. USD. Největší část připadla na podniky v Německu (5,8 mld. USD v PPP), následovanými podniky ve Francii (5,5 mld. USD v PPP).

Naopak v Česku podniky (včetně veřejných podniků) získaly v roce 2023 díky přímým dotacím ze státního rozpočtu o polovinu více finančních prostředků, než ušetřily díky daňové podpoře VaV. Pokud bychom brali v potaz pouze soukromé podniky, tak v roce 2023 se v jejich případě částka ušetřená díky daňovým odpočtům na VaV přibližně rovnala částce, kterou tyto soukromé podniky získaly na přímých dotacích od státu (podrobněji viz kapitola 3.2.2).

Výraznější rozdíly ve prospěch přímých dotací ze státního rozpočtu najdeme ve Švédsku a Německu. Nejnižší podíl daňové podpory k přímé domácí veřejné podpoře VaV, kromě zemí, kde neexistuje daňová podpora VaV či se teprve rozbíhá, můžeme najít v případě Německa (5 % v roce 2022, 9 % v roce 2023). Jak již bylo zmíněno výše, v Německu mohly čerpat daňovou podporu VaV firmy ve větší míře až od roku 2022. Stejně tak se očekává další nárůst tohoto podílu z důvodů zavedení štedřejší daňové podpory i v Polsku.

Graf 29: Srovnání nepřímé (GTARD) a přímé veřejné podpory VaV v podnikatelském sektoru (GTARD jako % přímé domácí veřejné podpory)

Zdroj: OECD

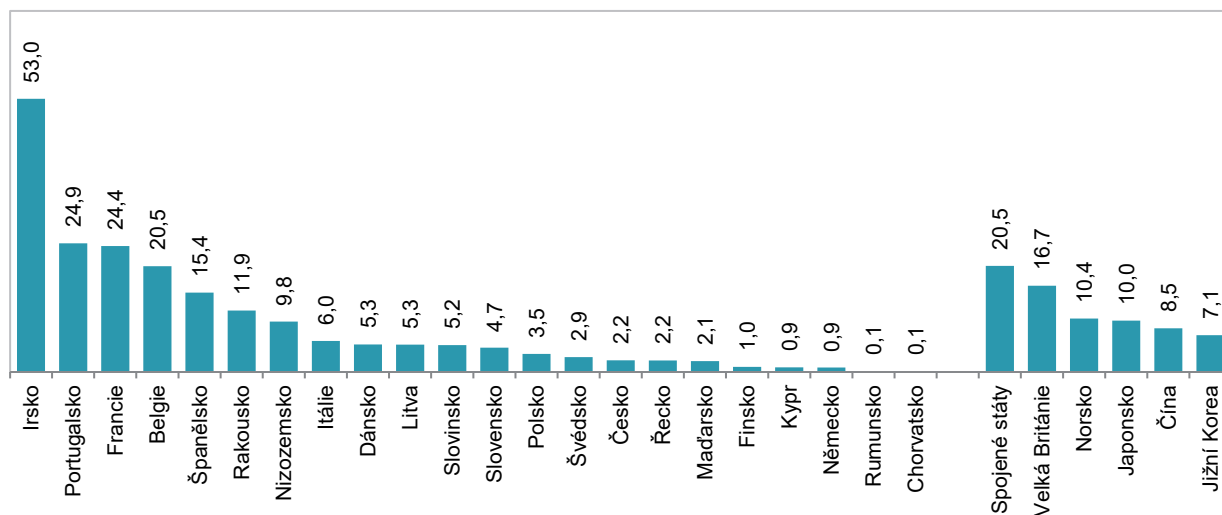
* Nebo poslední dostupný rok

Graf č. 29 přináší porovnání nepřímé daňové (GTARD) a přímé domácí veřejné podpory VaV v podnikatelském sektoru za roky 2015 a 2023. Je z něj vidět, že téměř ve všech zemích EU, kromě Francie, Slovinska, Nizozemska a Maďarska, mezi těmito dvěma roky vzrostl význam daňové podpory na financování VaV ve firmách z veřejných zdrojů. Z grafu lze vyzorovat, že v zemích mimo EU, kde je daňová podpora podnikového VaV zavedena, hraje v případě Číny, Japonska nebo Velké Británie zcela zásadní roli ve financování této činnosti z veřejných zdrojů.

Jelikož význam výzkumu a vývoje v podnikatelském sektoru se mezi státy EU a OECD výrazně liší, je vhodné i statistiku daňové podpory VaV v tomto sektoru (ukazatel GTARD) dát do kontextu s výdaji na VaV v podnikatelském sektoru celkem (viz graf č. 31) nebo údaje vztáhnout na 1 přepočteného pracovníka ve výzkumu a vývoji v tomto sektoru. Český statistický úřad se pokusil zpracovat tento ukazatel i v rámci mezinárodního srovnání. *Podrobněji tabulka č. 26 v tabulkové příloze nebo následující graf č. 30.*

Vůbec nejvyšší podíl výše daňové podpory VaV v přepočtu na 1 pracovníka ve VaV (FTE³¹) byl v roce 2023 zjištěn v Irsku (rovných 53 tis. EUR). Ze zemí EU vysoký podíl zaznamenalo také Portugalsko (24,9 tis. EUR) a Francie (24,4 tis. EUR). V případě Česka připadalo 2,2 tis. EUR daňové podpory na VaV na 1 pracovníka ve VaV (FTE). Obdobně tomu bylo i v Řecku a Maďarsku. Vysoká byla i v případě Velké Británie (26,7 tis. EUR). Z mimoevropských zemí byla nejvyšší částka vykázána podniky ve Spojených státech (20,5 tis. EUR). V Číně to byla řádově nižší částka (8,5 tis. EUR)

Graf 30: Daňová podpora VaV v přepočtu na 1 pracovníka ve VaV (FTE) v podnicích, 2023* (v tis. EUR)

Zdroj: OECD

* Nebo poslední dostupný rok

3.3.5 Podíl daňové podpory VaV na celkových výdajích na tuto činnost podniků

Nejvyšší podíl daňové podpory na financování podnikového VaV ze zemí EU najdeme v Portugalsku, kde v roce 2023 dosáhl tento ukazatel hodnoty 37 %. Následovaly Irsko a Francie s cca pětinným podílem. V případě Česka se v roce 2023 daňová podpora podílela rovnými 3 % na celkových výdajích na výzkum a vývoj provedený v podnikatelském sektoru (ukazatel BERD).

Ze zemí mimo EU zaznamenala nejvyšší podíl Velká Británie (15,1 %) a dále Čína (12,5 % v roce 2022). Ve Spojených státech a Japonsku to bylo okolo 6 %. Nejnižší podíl daňové podpory VaV na celkových výdajích na VaV v podnikatelském sektoru byl v zemích EU zaznamenán v Rumunsku (0,02 %) a Německu (0,05 %).

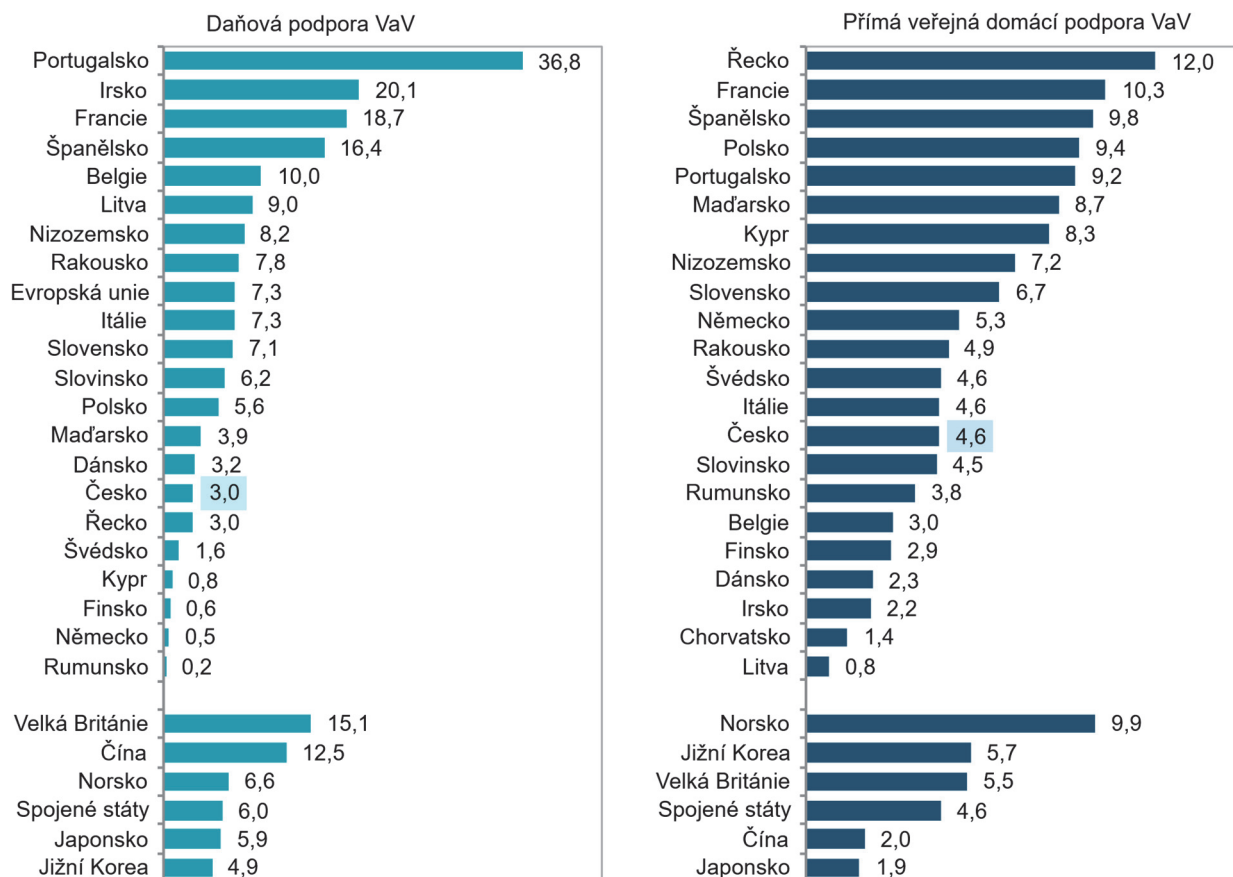
Pro srovnání je v grafu č. 31 uveden také podíl přímé veřejné domácí podpory na financování VaV v podnicích. Ve Spojených státech dosáhl tento podíl 4,6 %, což je pod průměrem zemí EU, který v roce 2023 činil 5,5 %.

Ze zemí EU byl tento podíl nejvyšší v Řecku (12 %), Francii (10,3 %) a Španělsku (9,8 %). Vysoký, necelých 10 %, byl také v Polsku a Portugalsku. Nižší podíl přímé veřejné domácí podpory na financování svých VaV činností měly např. podniky v Litvě, Chorvatsku a Irsku. V Česku podniky v roce 2023 pomocí přímé domácí podpory financovaly 4,6 % svých výdajů na VaV – před deseti lety to bylo ale téměř 15 %.

³¹ FTE (Full time equivalent) je přepočtený úvazek vztážený k danému období. 1 FTE je roven práci zaměstnance, který se při plném úvazku na 100 % věnuje výzkumné a vývojové činnosti po dobu 1 roku.

Graf 31: Podíl daňové a přímé domácí veřejné podpory na výdajích na VaV v podnicích v roce 2023* (v %)

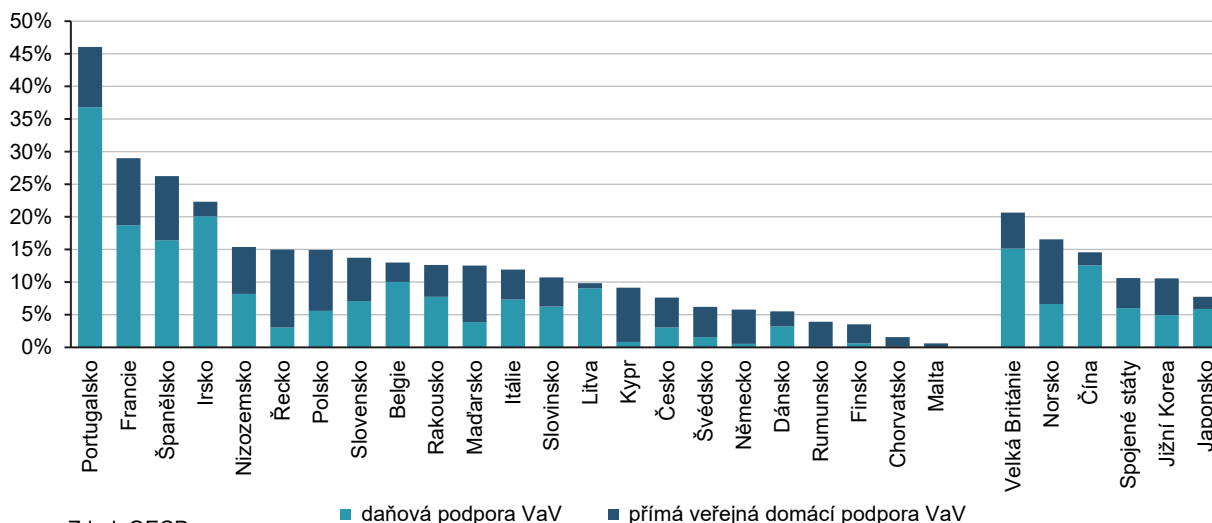

Zdroj: OECD

* Nebo poslední dostupný rok

Následující graf č. 32 přináší obrázek o tom, jak se celkové veřejné zdroje, ať už ve formě nepřímé podpory prostřednictvím neodvedených částek státu díky daňovému zvýhodnění VaV či prostřednictvím přímých dotací z veřejných rozpočtů, podílejí na financování výzkumu a vývoje v podnikatelském sektoru.

Graf 32: Podíl veřejné podpory na financování VaV v podnicích ve vybraných zemích v r. 2023* (v %)

Zdroj: OECD

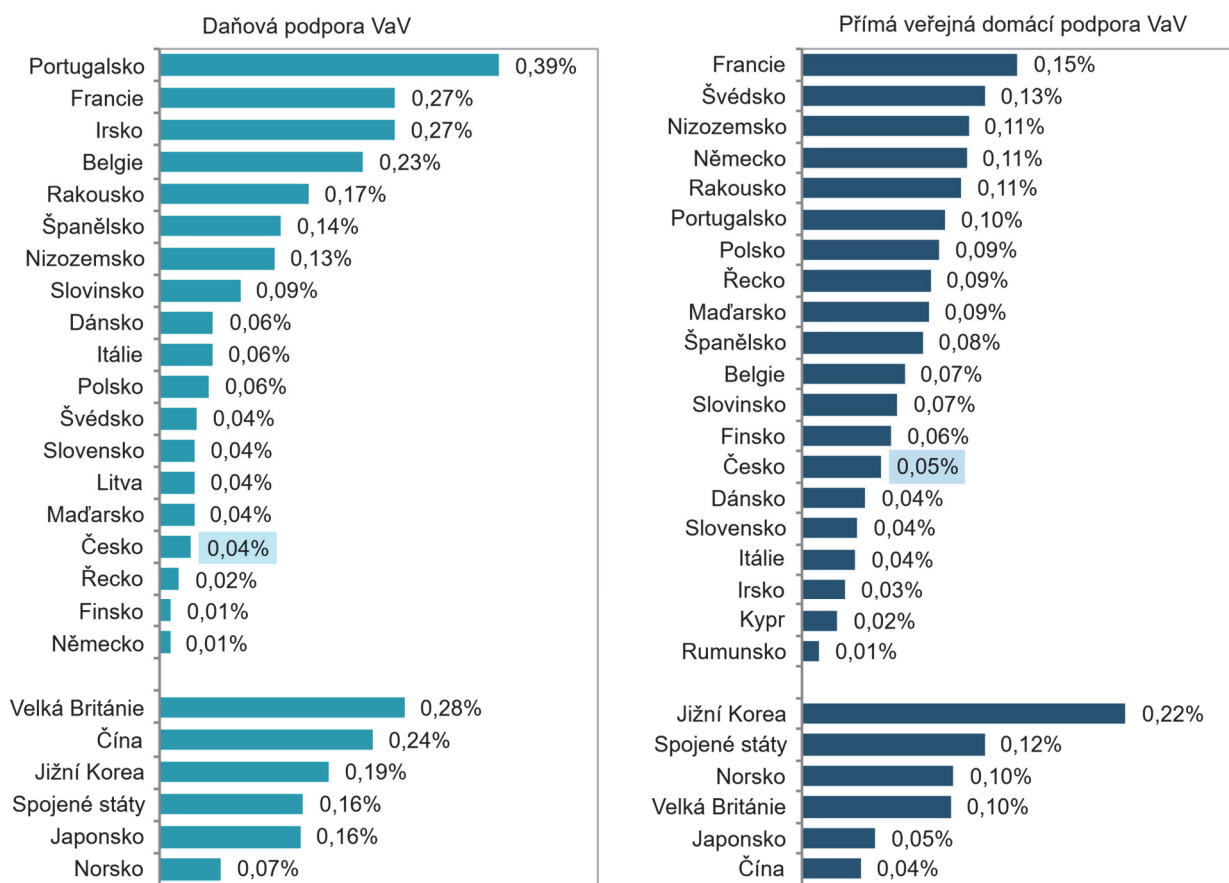
* Nebo poslední dostupný rok

Velmi nízkých podílových hodnot dotací ze státního rozpočtu na financování podnikového výzkumu a vývoje dosahují v malých zemích EU jako je Litva nebo Chorvatsko. Jedná se však o státy, kde významná část podnikového výzkumu a vývoje je financovaná ze zdrojů EU. Např. v roce 2023 podniky v Litvě takto financovaly 15 % svých výdajů na výzkum a vývoj a v Chorvatsku 6,4 %. V absolutním vyjádření nejvíce finančních prostředků ze zdrojů EU na VaV získaly v roce 2023 podniky ve Španělsku (473 mil. EUR), v Polsku (430 mil. EUR) a Francii (355 mil. EUR). Podniky v Česku ze zdrojů EU získaly v tomto roce finanční prostředky na svou VaV činnost ve výši 112 mil. EUR. *Podrobněji tabulka č. 36 v tabulkové příloze.*

3.3.6 Podíl daňové podpory VaV na hrubém domácím produktu

Ve vztahu k HDP byl nejvyšší podíl daňové podpory VaV zaznamenán v Portugalsku (0,39 % v roce 2022), ze zemí mimo EU pak ve Velké Británii (0,28 % v roce 2023). Podíl nad 0,2 % HDP byl zaznamenán také ve Francii a Irsku (shodně 0,27 %) a Belgii (0,23 %). V sousedním Rakousku byl tento podíl více jak čtyřikrát vyšší než v Česku, Maďarsku, Slovensku (shodně 0,04 % HDP). V rámci členských zemí EU, které přistoupily do EU po roce 2004, je na tom výrazně lépe než Česko pouze Slovinsko s podílem 0,09 %.

Graf 33: Podíl daňové a přímé domácí veřejné podpory VaV v podnicích na HDP v roce 2023* (v %)

Zdroj: OECD

* Nebo poslední dostupný rok

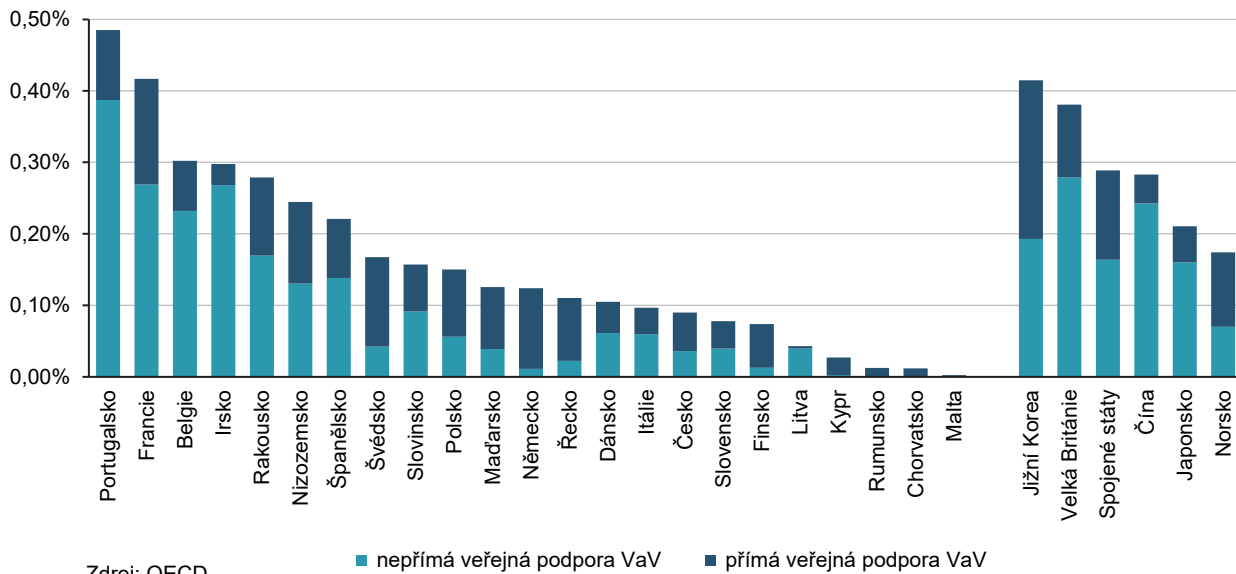
Nejvyšší podíl celkové (přímé i nepřímé) veřejné podpory VaV ve vztahu k HDP byl v rámci zemí EU zaznamenán u podniků v Portugalsku (0,49 %). Vysoké podíly vykázaly také Francie (0,42 %), Belgie a Irsko (shodně 0,30 %) a Rakousko (0,28 %). Česko svým podílem celkové veřejné podpory výzkumu a vývoje prováděného v podnicích ve výši 0,09 % HDP stojí na úrovni Dánska a Itálie (shodně 0,10 %).

Ze zemí mimo EU zaznamenala, díky vysoké daňové podpoře VaV, nejvyšší podíl celkové veřejné podpory VaV směřující do podniků ve vztahu k HDP Velká Británie (0,38 %). Vysoký podíl byl zjištěn také v Jižní Koreji (0,41 %). Menší podíl ve výši 0,29 % vykázaly v roce 2022 Spojené státy a Čína (0,28 %). Japonsko celkově

poskytlo podnikům veřejnou podporu VaV ve výši 0,21 % hrubého domácího produktu, převážnou část pak prostřednictvím daňové podpory VaV.

Graf 34: Podíl veřejné podpory VaV v podnicích na HDP ve vybraných zemích v roce 2023* (v %)

Zdroj: OECD

* Nebo poslední dostupný rok